

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 179/2024 vp

Yleistä

Hallitus on tehnyt esityksen ulkomaalaislain muuttamiseksi, jossa on kolme pääkohtaa. Työperusteinen oleskelulupa sidotaan työhön siten, että oleskelulupaa ei saa peruuttaa laissa säädettyinä määräaikana, jos ulkomaalainen työntekijä jää työttömäksi. Työnantajalle esitetään säädettäväksi velvollisuus ilmoittaa työsuhteen loppumisesta Maahanmuuttovirastolle sanktion uhalla. Työntekijän oleskelulupaan liittyvä työnteko-oikeus ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan aloja, jotka on todettu työvoimapula-aloiksi valtakunnan tasolla.

Ulkomaalaislainsäädäntöön suunnitelluista muutoksista tämä niin sanottu kolmen kuukauden sääntö on herättänyt eniten kriittistä keskustelua. Se on lisännyt merkittävästi Suomessa jo työskentelevien ulkomaalaisten epävarmuutta ja haluttomuutta jatkaa työntekoa Suomessa. Useat Suomessa toimivat yritykset ja muut työnantajat ovat tuoneet esiin huolensa tästä.

Esitys on jo heikentänyt Suomen maakuva. Tämä myös käy ilmi viime kesänä tehdystä maakuvatutkimuksesta, jossa Suomi romahti sijalta 16 sijalle 51. [Expat Insider 2024: Admiring Finland's Beautiful Landscapes Comes at a Cost | InterNations](#) sekä hiljattain tekemästämme jäsenkyselystä. [EK:n jäsenkysely: 3 kk:n sääntö vaikeuttaa Suomen houkuttelevuutta - Elinkeinoelämän keskusliitto](#)

Elinkeinoelämän keskusliitto EK katsoo, että

- esitettyjä työhakuaikoja tulee pidentää
- työnantajan ilmoitusvelvollisuudesta Maahanmuuttovirastolle tulee luopua
- työvoimapula-alojen tarkastelu on tehtävä työssäkäyntialueittain
- keikkatyötä koskeva ilmoitusvelvollisuus on ratkaistava ennen lain hyväksymistä

Työnhakuaika

Ulkomaalaislaissa ei ole erityisiä suoja-aikoja uudelleentyöllistymiselle. Teoriassa työperustaisen oleskelulupa voitaisiin peruuttaa heti työsuhteen päätyttyä. Näin ei kuitenkaan tehdä eikä se ole vallitseva oikeustila. Mikäli on tarkoitus muuttaa ulkomaalaislain soveltamiskäytäntöä suojasäännöksen tultua voimaan ja alkaa aktiivisesti peruuttaa oleskelulupia niiltä, jotka eivät ole uusissa määräajoissa työllistyneet, esitetty työnhakuaajat eivät ole suoja-aikoja.

Rekrytointiprosessit ovat Suomessa pitkäkököjä. Niiden kestoja ovat kasvattaneet työelämässä yleistyneet soveltuvuusarviointit ja useat haastattelukierrokset taustaselvityksineen. Vielä rekrytointipäätöksen jälkeen tulee yhä useammin tehtäväksi turvallisuusselvitys. Lisäksi lomakaudet venyttävät rekrytointeja kesäisin ja vuodenvaihteessa.

Rekrytoinnin kesto on uudelleentyöllistymiseen kuluva vähimmäisaika. Kun sopivia työpaikkoja ei ole tarjolla jatkuvasti, työnsaanti kestää pidempään. Erityisesti heikossa taloustilanteessa lyhyt määräaika aiheuttaa huomattavaa epävarmuutta uudelleentyöllistymisestä. Erityiskysymys ovat perheelliset työnhakijat, kun perheenjäsenen oleskelu on johdettu perheenyhdistäjän oleskeluluvasta.

Erityisasiantuntijoiden sekä johtajien pidempi työnhakuaika on perusteltu, sillä rekrytointiprosessit ovat sitä pidempiä, mitä haastavampiin tehtäviin tekijöitä haetaan. Kuitenkin työnhakuaikoja olisi syytä pidentää esitetyistä 3/6 kuukaudesta.

Ilmoitusvelvollisuus työsuhteen päättymisestä

Esityksessä työnantajan tulisi ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle työn päättymisestä sanktion uhalla. Hallituksen tulisi vähentää yritysten hallinnollista taakkaa eikä lisätä sitä. Tällainen velvollisuus ei sovi työnantajan tehtäväksi.

Ilmoitus esitetään tehtäväksi viraston ylläpitämässä Enterfinland.fi -palvelussa. Sen käyttö on edellyttää manuaalista kirjautumista palveluun työnantajan valtuuttamalta henkilöltä.

Tiedonsaantiin on kaksikin parempaa tapaa:

1. EK pitää parempana Tanskassa ja Norjassa käytössä olevaa menettelyä, jossa työstä pois jäävä itse tekee ilmoituksen työnsä päättymisestä viranomaiselle ja saa sen perusteella kuuden kuukauden määräaikaisen työnhakuajan. Hallitus on sitoutunut norminpurkutalkoisiin ja ilmaissut tarkoituksensa vähentää yritysten hallinnollista taakkaa eikä lisätä sitä tarpeettomasti.
2. Maahanmuuttovirastolla on oikeus tulorekisterin tietojen hyödyntämiseen. Rekisteristä on nähtävillä pakollisena tietona palkanmaksu lähes reaaliajassa: maksaja ilmoittaa tiedot maksetuista suorituksista 5 päivän kuluessa maksuajasta.

Täydentävänä tietona voidaan antaa tietoja mm. palvelussuhteen voimassaolosta. Useissa palkanmaksujärjestelmissä myös täydentävät tiedot siirtyvät automaattisesti tulorekisteriin. Tieto työsuhteen päättymisestä voidaan ilmoittaa tulorekisteriin jopa ennakotietona.

Mikäli ilmoitusvelvollisuus toteutuu missään muodossa, on sen voimaantulolle säädettävä riittävän pitkä voimaantuloaika, jotta työnantajat voivat varmistaa luotettavat menettelytavat sekä vastuut toiminnasta työpaikan sisällä sekä palveluntarjoajien kanssa.

Työvoimapula-alojen määrittely tulee tehdä työssäkäyntialueittain

Esitys työnhakijan työnteko-oikeuden laajentamisesta työvoimapula-aloille on sinällään kannatettava, mutta sen toteuttamistapa epäonnistunut. Pula-alojen määrittelyyn esitetään valtakunnallista tarkastelua, mikä ei vastaa työmarkkinoiden todellisuutta.

Valtakunnallinen tarkastelu johtaisi siihen, ettei muutoksella olisi tosiasiallista merkitystä. Lain valmistelussa pula-aloja ovatkin säännellyt opetus-, sosiaali- ja terveysalojen ammatit,

sovellussuunnittelijat sekä kodinhoitajat. On selvää, etteivät muista ammateista työttömäksi jäävät pysty työllistymään näihin töihin kolmen tai edes kuuden kuukauden aikana.

Työmarkkinat eivät tosiasiaassa ole valtakunnalliset vaan jakautuneet useisiin työssäkäyntialueisiin. Työvoimapulaa on tarkasteltava ja työvoimapula-aloja koskeva määrittely tulee tehdä ELY-keskusalueittain, kuten nykyisin tehdään alueelliset työlupalinjaukset. Valtakunnallista työvoimapula-alojen tarkastelua pohdittiin TEM:n johdolla muutama vuosi sitten, mutta ajatuksesta luovuttiin, koska avoimet työpaikat eivät juurikaan täyty sen alueen ulkopuolelta.

Keikkatyötä koskeva ilmoitusvelvollisuus

Kymmenet tuhannet kolmannen maan kansalaiset työskentelevät henkilöstöalan yritysten kautta vuokratyöntekijöinä ns. puitesopimusten nojalla lyhyissä määräaikaissä työsuhhteissa, eli tekevät työkeikkoja. Jokainen yksittäinen työkeikka on erillinen työsuhde. Tämä työllistymisen muoto on jäänyt huomiotta lain valmistelussa, minkä vuoksi sen vaikutusarviointit ovat virheelliset. Pelkästään keikkatöiden päättymisistä tulisi tehtäviksi kymmeniä tuhansia ilmoituksia.

Lainmuutoksen tavoitteen kannalta keikkatöiden ilmoitusvelvollisuus on vähäinen. Niihin ei myönnetä oleskelulupia, vaan oleskeluoikeuden varsinainen peruste on toinen. Tässä katsannossa paras tapa ratkaista Maahanmuuttoviraston tiedonsaanti on tulorekisteristä saatava tieto työn päättymisestä tai palkanmaksun päättymisestä.

Tarpeettoman hallinnollisen työn välttämiseksi Maahanmuuttovirastossa ja työpaikoilla, keikkatyöntekoon liittyvä ilmoitusvelvollisuus on ratkaistava ennen lakiesityksen hyväksymistä.